

Odchod Jožka Kuzmíka

Karnevalový hurhaj tohto sveta nikdy neutícha, ale unavení hostia, či sú to osôbky, osoby alebo osobnosti, z neho po jednom a nebadane odchádzajú. Termín odchodu Jožka Kuzmíka bol v Knihe života určený na 11. 6. 2001. A tak sa aj stalo.

Jožko Kuzmík je v starom, klasickom zmysle slova a pojmu skutočnou osobnosťou, individualitou s významným postavením v slovenskom kultúrnom živote. Zdôrazňujem starý, klasický osobnostný znak, lebo „osobnosti“ v dnešnom, modernom chápaní predstavujú totálnu devalváciu hodnoty a výsmešnú karikatúru vznešeného fenoménu, ktorý sa kedysi nazýval osobnosť.

Zmenu pôvodného pojmu osobnosti na „osobnosť“ majú na svojom čiernom svedomí predovšetkým masmédiá, prostriedky na masovú či hromadnú informáciu alebo dezinformáciu a propagáciu alebo propagandu. Stali sa obrovskou fabrikou, špecializujúcou sa na veľkovýrobu „osobností“. Možno povedať, že zaviedli metódu akejsi recyklácie, lebo spracúvajú už niekoľkokrát použitú surovinu, známu pod rozmanitými termínmi, ako sú podenky, liliputáni, trpaslíci, piadimužici, jankohraškovia, osôbky a osoby. Masmediálne fabriky vlastne z recyklicky prerobenej suroviny nepretržite zásobujú spoločenský trh neskutočnými „osobnosťami“ zo sféry rozličných profesií a záujmových krúžkov. „Osobnosťami“ sú paušálne všetky osôbky a osoby, ktoré si dobývajú (niekedy aj v potu tváři) chlieb svoj každodenný, ako sú napríklad rozhlasoví a televízni moderátori, žurnalisti, publicisti, politici, športovci, zabávačskí „igríci“, tolk-tárajci, šoumeni, džezmeni, modelky, krásky-missky, striptérky, pop-speváci a kadejakí iní vtáci. Občas sa masmediálni manažéri pomýlia a do pestrej suity svojich „veľduchov“ zarátajú skutočné osobnosti pracujúce, a teda finančne živiace na umeleckom a vedeckom poli. Dostiaľ nemáme štatisticky zachytené, koľko takzvaných „osobností“ sa tiesni na jednom štvorcovom metri malého slovenského územia. Odhadujem, že tých „osobností“ je azda toľko, ako v tóne rýb kostí. Alebo červov v bochníku syra, čo si v ňom voľkajú a hojne sa hmýria. Tragikomické pre spoločnosť a samy „osobnosti“ na celej skutočnosti je, že podľa hli sugestívnej moci masmédií, a pevne veria, že sú ozajstné osobnosti.

Po tomto dlhšom expozé o „osôbkach, osobách a osobnostiach“ chcem ukázať, prečo treba Kuzmíka charakterizovať ako významnú osobnosť slovenskej kultúry. Kuzmík, rodák z Dlhého Poľa (5. 4. 1921), takmer 55 rokov ako skromný gazda starostlivo obrábal dlhé a široké pole bibliografie, knihovedy, lexikografie a dejín knižníc a knižnej kultúry na Slovensku. Jeho svedomitá a usilovná práca priniesla bohatú úrodu v podobe neuveriteľného množstva príspevkov, článkov, štúdií a samostatných publikácií z uvedného odboru. Pravda, nejde tu len o kvantitatívny, ale aj kvalitatívny prínos pre dôkladnejšie poznanie problematiky týchto vedných disciplín.

Kuzmík po absolvovaní gymnázií (Nové Zámky a Žilina) študoval na právnickej fakulte v Bratislave (1940 – 1944). Svoje pravé povolanie však našiel ako bibliografický

pracovník, zástávajúci rozmanité funkcie v Matici slovenskej v Martine (1950 – 1958) a na jej pracovisku v Bratislave (1959 – 1981). Okrem toho bol redaktorom časopisu Knižnica (1949 – 1958) a angažoval sa ako externý lektor pre dejiny slovenskej bibliografie na Filozofickej fakulte v Bratislave (1952 – 1957), predseda Komisie pre retrospektívnu bibliografiu Slovenskej knižničnej rady (1955 – 1957), tajomník redakčnej rady a výkonný redaktor edície Slovenská národná bibliografia (1956 – 1958) a člen Poradného zboru pre Bibliografiu českých kníh 19. storočia pri Národnej knižnici v Prahe (1955 – 1958). Bol napokon spoluzakladateľom Katalógu slavistických kníh v knižnici Matice slovenskej.

Kuzmík sa na začiatku svojej činnosti, ale aj neskôr venoval literárnej problematike (napr. štúdie o vzťahu Tolstého a Makovického, o slovenskej literatúre v románskom období a edícia Kuzmányho listov Škultétymu).

V oblasti bibliografie sa Kuzmík sústredil na excerpčnú, dokumentačnú a výskumnú prácu, o čom svedčí vyše 260 príspevkov a štúdií v takmer 20 odborných časopisoch alebo zborníkoch (napr. Historická revue, Historický časopis, Knižnica, Svet vedy, Verbum, Vlastivedný časopis, Bibliografický zborník, Kniha, Literárnómúzejný letopis a Letopis Pamätníka slovenskej literatúry). Spomeniem z nich aspoň Prehľad slovenskej historickej bibliografie (1953), Prehľad bibliografie slovenskej a inorečovej so slovenskými vzťahmi (1954), Slovenská národná bibliografia v 20. storočí (1955) a Vývoj slovenskej bibliografie (1955). Sem patria aj menšie príspevky z dejín bibliografie a jej tvorcov (M. Chrástek, J. Ribay, P. Valaský a i.).

Základný význam pre výskum bibliografie má päť Kuzmíkových samostatne vydaných publikácií: Bibliografia slovanských kníh týkajúcich sa slovenských vecí, vydaných od 16. stor. do roku 1955 (1959), Bibliografia kníh v západných rečiach týkajúcich sa slovenských vecí, vydaných od 16. stor. do roku 1955 (1959), Bibliografia publikácií v európskych rečiach, týkajúcich sa slovenských vecí (Doplňky do roku 1955, pokračovanie za roky 1856 – 1959 a súpis máp, 1960), Bibliografia kníh vo východných rečiach týkajúcich sa slovenských vecí, vydaných do roku 1955 (1960) a Bibliografia publikácií k miestnym a všeobecným dejinám Slovenska (1962). Uvedené publikácie predstavujú rozsiahle bibliografie inorečovských kníh, v ktorých sú údaje dôležité pre poznanie slovenského politického, spoločenského a kultúrneho života v minulosti. Dokazujú nesmiernu trpezlivosť, dôkladnosť a rozhladenosť bádateľa pri výskume zložitej problematiky.

Nemenej závažné ako spomenuté obsiahle bibliografické práce – bibliografie inorečovských kníh sú Kuzmíkove príspevky, štúdie a publikácie venované dejinám knižníc a problematike knižnej kultúry na Slovensku. Zostavil a redigoval zborník Knižnice na Slovensku (1954), ktorý obsahuje príspevky o závažných historických a súčasných knižniciach. Pokračovaním zborníka bola publikácia Vývin štatistickej evidencie knižníc na Slovensku v r. 1919 – 1963 a jej základné výsledky (1966). Problematiky dejín knižníc a knižnej kultúry sa týkajú aj štúdie Prehľad vývoja knižníc na území Slovenska od najstarších čias (1954), Knižnice na Slovensku v minulosti a prítomnosti (1955), Knižnice na Slovensku v 15. a 16. stor. (1967), Historické knižnice na Slovensku a ich postavenie v našej národnej minulosti a prítomnosti (1968) a Humanisticko-renesančné supralibrosy a rukopisné exlibrisy v historických knižniciach Matice slovenskej (1980). Dejiny kniž-

nej kultúry na Slovensku zobrazil v štúdiách *Knižná kultúra slovenských Slovanov v predrománskom a predcyrilometodovskom období* (1969) a *Knižná kultúra slovenských Slovanov v rokoch 863 – 1000* (1972) a v samostatne vydaných publikáciách *Knižná kultúra na Slovensku v stredoveku a renesancii* (1987) a *Knižná kultúra v Bratislave od 9. storočia do roku 1948* (1996). V publikácii *Knižná kultúra na Slovensku v stredoveku a renesancii* autor dokázal, že knižná kultúra na Slovensku sa v tomto období vyrovnala stredoeurópskej knižnej kultúre. Svoje konštatovanie podoprel bohatým materiálom približujúcim čitateľovi rôzne podoby knižnej realizácie, ako je písmo, kódexy, cenzúra, knižný obchod, umelecká výzdoba, kníhtlačiarstvo, výroba pergamentu a papiera, knižná väzba, exlibrisy, supralibrosy a výtvarná stránka knihy. V publikácii *Knižná kultúra v Bratislave od 9. storočia do roku 1948* Kuzmík sledoval vývin bratislavskej knižnej kultúry obdobia uvedeného v titule. Ide tu o výstižný náčrt keltskej, rímskej, írsko-škótskej, franskej, cyrilometodskej, románskej a gotickej knižnej kultúry, začiatky kníhtlačiarstva, knižnice od renesancie, vydavateľskú činnosť od začiatku 17. storočia, kníhtlačiarstvo a kníhkupectvo od začiatku 18. storočia, vydávanie slovenských novín a kníh od konca 18. storočia, knižnice od roku 1919, kníhtlačiarstvo od roku 1919, knižnú grafiku od roku 1919, vydavateľstvo kníh, časopisov a ročeniek od roku 1919, bibliografickú registráciu kníh a časopisov od roku 1923, kníhkupectvo od roku 1919 a kníhárstvo od roku 1919. V tejto rozsahom útlej, ale obsahom bohatej knižočke Kuzmík znova potvrdil svoju erudovanosť, heuristickú zaujatosť a dôkladnú znalosť literatúry týkajúcej sa tejto tematiky.

K poznaniu profilu staršej slovenskej literatúry priniesli najhojnejší materiál obsiahle slovníkové diela: *Slovník autorov slovenských a so slovenskými vzťahmi za humanizmu* (1976), *Slovník starovekých a stredovekých autorov, prameňov a knižných skriptorov so slovenskými vzťahmi* (1983) a *Doplňky a opravy k slovníkom starovekých a humanisticko-renesančných autorov, prameňov a knižných skriptorov so slovenskými vzťahmi* (1987). Slovníky predstavujú výsledky Kuzmíkovej bibliografickej a heuristickej práce. V prvom Slovníku je spracovaných vyše 1400 bibliografických portrétov autorov slovenských a so slovenskými vzťahmi, v druhom vyše 300. Podkladom boli staršie slovníkové diela, nové výskumy a vlastné bádanie.

Jožko Kuzmík nemal v živote na ružiach ustlané. Bol pochovaný 18. 6. 2001 na cintoríne v Ružinove, ktorý sa kedysi volal Rosenheim, Ružová dolina. Bola to vlastne lúka, kde sa rodili a umierali aj rozmanité druhy kvetov, zrejme aj pôvabné a voňavé ruže. Jeho celoživotné dielo, monumentálne rozsahom, obsahom a kvalitou, nám pripomína naplno rozkvitnutú, dod'aleka rozvonjavajúcu ružu, ktorú vypestoval tento skromný záhradník na pomerne zanedbanej bibliografickej lúke, a to navzdory svojmu nepriaznivému zdravotnému stavu. V záhlaví parte je týchto 6 pravdivých slov symbolizujúcich 6. mesiac – jún, mesiac Kuzmíkovho odchodu z karnevalového hurhaja tohto sveta: Skromne som žil, skromne odchádzam, spomínajte. Nielenže spomíname, ale aj vyslovujeme vďaku, obdiv a úctu skromnému a usilovnému bádateľovi, ktorý si zaslúži titul *Osobnosť*.

Jozef Minárik